

Informační manuál o Fair Trade

Fair Trade
malá změna
velký rozdíl

Tato brožura byla vydána s podporou Velvyslanectví Nizozemského království v Praze a Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Vydala Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání o.s.
Rumiště 6, 602 00 Brno
www.fairtrade.cz, info@fairtrade.cz
v roce 2006.

Vydání první.

Redakce: Šárka Špačková, Pavel Chmelař
Autoři textů a boxů: Šárka Špačková (autorka kapitol I, III, VI a IX až XV, spoluautorka kapitol II, VII a VIII), Pavel Chmelař (spoluautor kapitol II, VII a VIII), Pavla Začalová (autorka kapitoly IV), Věra Lukášová (autorka kapitoly V).

Fotografie: Transfair Germany (obálka, str. 29), Gepa3 (str. 7 a 11), Commercio Alternativo (str. 10 a 15), Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání (str. 12), Ekumenická akademie Praha (str. 13).

© Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, 2006

Kopírování a rozšiřování publikace a využívání textů nekomerčními způsoby za účelem šíření informací o Fair Trade a o rozvojové problematice je s podmínkou uvedení zdroje povoleno bez souhlasu vydavatele.

OBSAH

I	Na úvod	2
II	Co je Fair Trade?	3
III	Potraviny a Fair Trade	6
IV	Na návštěvě u dominikánských pěstitelů	8
V	Fair Trade a řemeslné produkty	10
VI	Selyn Srí Lanka	12
VII	Férové obchodování od A po Zákazníka	13
VIII	Aby byl Fair Trade opravdu fér...	17
IX	Fair Trade v Evropě	20
X	Fair Trade v České republice	22
XI	Jak se zapojit do Fair Trade?	24
XII	Kam pro více informací...	26
XII	O nás	27
XIII	Věděli jste, že...	28
XV	Řeklo se o Fair Trade...	30

Úvod

Mnoho spoluobčanů stále věří, že Česká republika je zemí chudou a že investice do rozvojové pomoci a spolupráce si – ať už jako stát, nebo jako jednotlivci – nemůžeme „dovolit“. Čísla však mluví jednoznačně - Česká republika v současnosti patří mezi čtvrtinu nejbohatších států světa. Dostupnost a kvalita zdravotních služeb, základní, středoškolské i vysokoškolské vzdělání a další základní stavební kameny spokojeného života jsou na velmi dobré úrovni. Naproti tomu více než jedna miliarda lidí na této planetě je nucena pokrýt veškeré výdaje z méně než jednoho dolaru denně a dalším téměř třem miliardám lidí musí na veškeré výdaje od bydlení přes zdravotní služby, vzdělání, oblečení až po jídlo a pití vystačit ekvivalent méně než dvou dolarů na den.

Životní realita v zemích, které jsou na konci pomyslného žebříčku bohatství a chudoby, je pro nás takřka nepředstavitelná – chybí přístup k zdravotně nezávadné vodě, odborné lékařské péči a vzdělání; pracovních příležitostí je minimum a ty, které se nabízejí, jsou mizerně placené. Dovolat se svých práv z pozice chudého nevzdělaného obyvatele Bangladéše nebo

Tanzanie je prakticky nemožné.

U výrobků, které se v takových podmínkách vyrábějí, hrozí reálné riziko, že mzdy, pracovní právo a ochrana životního prostředí jsou na velmi nízké úrovni, která ohrožuje zaměstnance, jejich rodiny a celé komunity, rozmanitost fauny i flory, vodní zdroje, půdu a další složky přírody i společnosti. Mnoho takových výrobků končí i na policích českých obchodů, kde hlavní informací předkládanou nám spotřebitelům bývá cena, v lepším případě informace o kvalitě, avšak jen velmi zřídka máme možnost dozvědět se pravdivé informace o původu výrobků a podmínkách, za kterých vznikly.

Pokud se s tímto faktem nechcete podobně jako miliony dalších spotřebitelů po celém světě smířit a chcete se naopak dozvědět více o tom, co s tím, pak právě pro vás je určena tato brožurka. Nabízíme Vám nejen základní informace o Fair Trade, o jeho vzniku, současném rozsahu a fungování u nás i ve světě a o tom, proč je spravedlivého obchodování zapotřebí, ale také řadu nápadů a tipů, co pro podporu Fair Trade můžete udělat vy sami.

Co je Fair Trade?

Fair Trade je příležitost. Příležitost pro konkrétní lidi z rozvojových zemí vymanit se z chudoby a závislosti na obchodních prostřednících. Příležitost pro spotřebitele vyjádřit globální solidaritu a odpovědnost. Příležitost znovu navázat ztracené spojení mezi těmi, kdo výrobky vyrábí, a těmi, kdo je spotřebovávají. Příležitost učinit z obchodu nástroj rozvojové spolupráce. Příležitost dozvědět se více o vzdálených zemích a kulturách...

Fair Trade se do češtiny obvykle překládá jako spravedlivý obchod. Představuje způsob obchodu s výrobcí z rozvojových zemí. Fair Trade usiluje o spravedlivější rozdělení příjmů plynoucích z obchodních vztahů mezi tzv. globálním Severem (ekonomicky vyspělými zeměmi, mezi něž se řadí i Česká republika) a globálním Jihem (především rozvojovými zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky). Více než padesátiletá zkušenost s Fair Trade ukazuje, že pracovní podmínky a kvalitu života výrobců a zaměstnanců v ekonomicky znevýhodněných oblastech rozvojových zemí lze zlepšit vytvořením přímějšího přístupu na mezinárodní trh. Své výrobky pak mohou lépe prodat bez závislosti na mnoha zprostředkovatelích. Zásadní roli ovšem hrají podmínky, za jakých výroba a obchod probíhají.

Prvopočátky Fair Trade lze vysledovat po druhé světové válce, a to jak v Evropě, tak v USA. V roce 1946 začala americká organizace Self Help Crafts (dnes Ten Thousand Villages) nakupovat všívky z Portorika od lidí v těžké situaci. Jen o málo později přišla britská organizace Oxfam na možnost podporovat čínské uprchlíky vykupováním jejich nápaditých zdobných polštářků. Na významu nabyl

Fair Trade v 70. letech, kdy se vytvořila jeho tradiční podoba – prodej širokého sortimentu řemeslného a několika druhů potravinového zboží ve specializovaných obchůdcích, na farnostech, na akcích pro veřejnost. Dovozy byly vesměs nevládní, církevní nebo jiné organizace, které měly důvěru veřejnosti a které s producenty udržovaly velmi úzký kontakt, jež zprostředkovávaly svým zákazníkům.

Fair Trade dnes představuje celosvětové hnutí, do něhož jsou zapojeny tisíce organizací. Ačkoliv v rámci Fair Trade existují různé přístupy a představy o smyslu a fungování spravedlivého obchodu, je možné shrnout několik základních principů, které jsou zapojeným organizacím společné. (Více o současných podobách Fair Trade najdete v kapitolách „Aby byl Fair Trade opravdu fér“ a „Jak funguje Fair Trade od A po Zákazníka“.)

PRINCIPY FAIR TRADE

Férová cena

Cena, kterou výrobcí za Fair Trade výrobky získávají, musí pokrývat náklady ekologicky a sociálně šetrné výroby a zajistit výrobcům důstojné živobytí. Na požádání poskytují Fair Trade odběratelé výrobcům možnost čerpat výhodný úvěr nebo zálohy na uzavřené kontrakty předem. To je ve specifickém kontextu rozvojových zemí důležité: bankovní úvěry jsou nedostupné, místní lichváři požadují horentní úroky, výrobcí nemají k dispozici žádnou volnou finanční hotovost a produkční cyklus od prvních investic po hotový výrobek nebo do sklizně trvá několik měsíců.

Například sdružení řemeslných dílen

Co je Fair Trade?

Mahaguthi v Nepálu může díky spravedlivé ceně, kterou dostává za své vlněné, bavlněné, keramické a košíkářské výrobky prodané prostřednictvím Fair Trade organizací, vyplácet poctivou odměnu svým řemeslníkům a dopřát jim mnoho dalších výhod. Řemeslníci jsou pak samostatnější a postupně rozšiřují své ekonomické aktivity tak, aby byli co nejméně ohrožení v případě tržních výkyvů.

K ceně, kterou dostávají přímo organizace výrobců (nejčastěji družstva), se při výpočtu Fair Trade ceny připočítává ještě tzv. prémie. Tento příplatek slouží k financování rozvojových projektů v místě výroby Fair Trade výrobků. Nerozděluje se mezi jednotlivé pěstitele, řemeslníky nebo zaměstnance, ale putuje do společného fondu, o jehož využití členové družstva nebo zaměstnanci rozhodují společně.

Členové bolivijského družstva El Ceibo, jejichž kakao najdete mimo jiné v čokoládě Mascao, ze společných peněz vybudovali například malé zpracovatelské zařízení na kakaový prášek, které jim umožnilo zvýšit přidanou hodnotu jejich kaka.

Obchodní partnerství

Fair Trade usiluje o dlouhodobé a stabilní partnerské obchodní vztahy mezi dovozci a výrobcí. Dovozci jsou v přímém kontaktu s výrobcí, resp. jejich sdruženími či družstvy, a nakupují produkty přímo od nich (případně prostřednictvím k tomu určených exportních organizací). Fair Trade organizace často podporují programy producentů skupin, které jsou zaměřeny na rozvoj jejich obchodních a technických znalostí a dovedností.

Prodej prostřednictvím Fair Trade umožnil

družstvu pěstitelů kávy KCU z Tanzánie získat potřebné dovednosti a prostředky, aby mohli zřídit exportní oddělení a kávu prodávat i konvenčním obchodníkům. Dle vyjádření představitelů družstva je zkušenosti s obchodováním v rámci Fair Trade posílily i při vyjednávání o ceně kávy na běžných aukcích.

Dobré pracovní podmínky pro zaměstnance

Podniky se zaměstnanci (továrny, plantáže, dílny apod.) musí splňovat minimální sociální a zdravotní standardy dané národními zákony a konvencemi Mezinárodní organizace práce (ILO) – právo svobodně se sdružovat, právo na kolektivní vyjednávání, právo na odpovídající mzdu, zákaz nucené a dětské práce. Svým zaměstnancům má podnik poskytovat mzdu, která umožňuje uspokojení základních životních potřeb; přesčasy mají být dobrovolné a řádně ohodnocené a pracovní místo musí být náležitě vybaveno. Velký důraz je kladen na bezpečnost (např. ochranné oděvy, ochrana před zdravotními riziky, řádné osvětlení, ventilace, nouzové východy atd.). Je vyloučena diskriminace z důvodů rasových, etnických, genderových nebo náboženských. Podnik musí umožnit a aktivně podporovat zapojování zaměstnanců do rozhodování.

Problém špatných pracovních podmínek a dětské práce je běžný například v Pákistánu, kde se šíje až 80 procent všech ručně šitých fotbalových míčů na světě. Firma Talon Sports, která pro své míče získala v roce 2002 certifikaci FAIRTRADE, může díky dodatečným příjmům z Fair Trade podporovat zdravotní, vzdělávací a sociální programy pro své zaměstnance, včetně programu poskytování malých úvěrů. Talon umožňuje všem svým

zaměstnancům vydělat si takovou mzdu, aby jejich děti nemusely pracovat.

Kvalitní, ekologicky šetrné výrobky

Výroba Fair Trade produktů probíhá za sociálně i environmentálně udržitelných podmínek. Kvalita výrobků odpovídá nebo dokonce přesahuje standardy na spotřebitelských trzích Evropské unie a USA. V případě zemědělských produktů se podporuje produkce dle zásad ekologického zemědělství. Geneticky modifikované výrobky jsou z Fair Trade vyloučeny. Fair Trade podporuje výrobce v postupném přechodu k ekologicky příznivým výrobním, zpracovatelským a pěstitelským technikám a metodám dle uznávaných standardů.

Například jihoafrické družstvo Heiveld Rooibos Farmers' Association, které vyrábí čaj roibos, přešlo díky prostředkům z Fair Trade plně na ekologické zemědělství. Keňské výrobní družstvo Bombolulu zase vytváří zajímavé šperky a doplňky do domácnosti z recyklovaných materiálů.

Kontrola a transparentnost

Dodržování pravidel je ve Fair Trade pravidelně monitorováno, a to na různých úrovních obchodního řetězce. Interní nebo externí kontrola je prováděna ve spolupráci se zástupci zaměstnanců, výrobců, nevládních organizací a odborů.

Vůči spotřebitelům i producentům prosazuje Fair Trade otevřený přístup k informacím. Transparentnost se týká mimo jiné informací o producentech, dodavatelích, místu původu, procesu výroby, financích i výsledcích kontrolní činnosti. Pravidelné kontroly slouží nejenom ke zvýšení

důvěryhodnosti Fair Trade pro spotřebitele, nýbrž pomáhají také výrobcům dosáhnout patřičné úrovně v oblasti kvality výrobků, řízení družstva nebo podniku a získání obchodních dovedností.

Možnost volby

Zapojení do Fair Trade představuje svobodné rozhodnutí jak pro pěstitele nebo řemeslníka (resp. jeho organizaci) v rozvojové zemi, tak pro spotřebitele v Evropě. Jsou to ovšem v první řadě spotřebitelé, kteří určují rozsah Fair Trade; čím více Fair Trade výrobků se prodá, tím více výrobců se do Fair Trade může zapojit. V roce 2005 přesáhl celosvětový prodej Fair Trade výrobků jednu miliardu euro a dále roste tempem mezi 20 až 40 procenty ročně. Výrobky Fair Trade jsou k dostání na více než 80 000 prodejních místech v Evropě (z toho necelé tři tisíce představují specializované Fair Trade obchody). Potenciál Fair Trade však ještě zdaleka není vyčerpán.

Důraz na informace

Důležitou a nedílnou součástí Fair Trade je poskytování informací. Fair Trade organizace a jejich partneři jednak informují spotřebitele o mnohdy kritické situaci výrobců, kteří vyrábějí pro konvenční trh, jednak představují alternativu v podobě Fair Trade včetně informací o jednotlivých družstvech, podnicích i konkrétních pěstitelích. Věříme, že k naplňování tohoto principu přispěje i tato brožura.

Potraviny a Fair Trade

Protože snahou Fair Trade je zlepšit pozici znevýhodněných výrobců z rozvojových zemí, tvoří páteř sortimentu Fair Trade vedle řemeslných produktů především tropické a subtropické zemědělské komodity. Velkou část z nich v Evropě nelze vypěstovat a přitom jsou každodenní součástí všedního života mnoha z nás – káva, kakao, čaj, rýže, banány, koření, kokos a další. Jen si vzpomeňte, co jste dnes měli k snídani nebo ke svačince... Výroba a mezinárodní obchod s těmito komoditami jsou zatíženy specifickými problémy, které ztěžují život jejich pěstitelům a mnohdy je odkazují do role těch nejchudších ve společnosti – o dopadech na životní prostředí nemluvě.

Káva

Podívejme se na příklad kávy, která byla vůbec prvním potravinovým Fair Trade produktem, se kterým se začalo v 70. letech obchodovat. Dlouhodobě nízké ceny a nestabilita mezinárodního trhu způsobují těžkosti nejen jednotlivým pěstitelům, pro které je káva hlavní zdrojem obživy, ale i celým regionům, jež se specializují na produkci kávy. Spekulace s kávou dále zhoršují už tak velmi nepříznivou situaci.

Malí neorganizovaní pěstitelé jsou snadnou kořistí místních vypočítavých obchodníků, kteří od nich kávu vykupují - pěstitelé ihned po sklizni zoufale potřebují hotovost a prodávají prakticky za jakoukoliv cenu, kterou jim překupník nabídne. „Když prodávám svoji kávu, tak se nemohu ohlížet na tržní cenu. Musím prodat, když je to právě nutné. Prodávám bez ohledu na cenu, jestli je nízká nebo vysoká. Nemám možnost smlouvat. Cenu určují obchodníci v Dampitu a já ji musím

přijmout.“, říká například Bu Sukani, pěstitel kávy z Indonésie.¹

Fair Trade poskytuje pěstitelům i spotřebitelům, kteří se nechtějí smířit se současným stavem, alternativu – spravedlivější způsob obchodování, který pěstitelům zajišťuje takový výdělek, jaký si poprávu zaslouží, a spotřebitelům kávu, kterou si mohou opravdu vychutnat. Všechna káva z Fair Trade pochází výhradně od demokraticky řízených organizací, které sdružují malé pěstitele. Obchodní podmínky zahrnují spravedlivé výkupní ceny pro organizace pěstitelů, možnost čerpat úvěr, dlouhodobé obchodní vztahy, podporu větší samostatnosti pěstitelů při vývozu kávy a další.

Banány

Produkce běžných banánů je typická vysokou monopolizací (mezinárodním obchodu s banány dominuje jen několik velkých nadnárodních společností, které mají zásadní vliv na výkupní cenu banánů a trh s banány jako takový), nebezpečnými pracovními podmínkami a nadměrným užíváním pesticidů, které vážně ohrožují zdraví pěstitelů a jejich rodin i přírodní zdroje a neprospívají ani spotřebitelům.² Pěstování banánů pro Fair Trade trh představuje pro pěstitele klíč k přijatelným mzdám, které nezávisí na výkyvech světového trhu, lepší pracovní podmínky, přístup ke vzdělání a zdravotní péči. Díky prémie z Fair Trade mohou pěstitelé kromě jiného postupně přejít na ekologické způsoby pěstování banánů.

Kakao

Pěstování konvenčního kakaa, které se v největší míře pěstuje ve dvou afrických

zemích – na Pobřeží Slonoviny a v Ghaně, je spojeno s dalším problémem: kvůli nízké ceně, kterou pěstitelé za kakao dostávají, se opětovně rozmáhá dětská a nucená práce. Novodobí otroci jsou nejčastěji přivlečeni násilím nebo pod záminkou slušného výtěžku z okolních afrických zemí, jako je Malí, Burkina Faso, Benin a Togo.³

U Fair Trade je naopak velký důraz kladen na vyloučení otročké práce a dodržování dalších konvencí Mezinárodní organizace práce.⁴ Fair Trade kakao se proto vykupuje za cenu, která neklesá pod stanovenou minimální hranici ani v případě propadu cen na světovém trhu.

Čaj

Na rozdíl od světového trhu s kávou a kakaem, kde malí pěstitelé hrají v souhrnu velmi významnou roli, se čaj pěstuje především na velkých čajových plantážích. Sběrači čaje žijí často odříznuti od okolního světa v chatrčích přímo na plantážích. Pracují za velmi nízké mzdy, ze kterých nedokáží uživit sebe ani své rodiny. Fair Trade dává sběračům a prvotním zpracovatelům čaje možnost zlepšit své životní a pracovní podmínky a nabízí jejich dětem vzdělání, které mnohdy znamená jedinou šanci na lepší budoucnost.

Další sortiment

Kromě výše uvedených „klasických“ položek sortimentu Fair Trade bychom dnes v nabídce Fair Trade organizací našli spoustu méně očekávaných potravin – od jihoafrických jablek přes palestinský kuskus, bolivijskou quinou, paraguayské maté, až po žvýkačky s mexickými chicle⁵.

Kromě rozšiřování sortimentu je ve Fair Trade trendem výroba tzv. komponovaných produktů, které využívají zčásti Fair Trade surovin, zčásti evropských (často bio) surovin. Výsledkem jsou například Fair Trade sušenky, müsli tyčinky nebo omáčky, které jsou cenově dostupnější než 100% Fair Trade výrobky a pro jejichž výrobu by všechny složky ve Fair Trade kvalitě nebyly k dostání.

--

¹ Zdroj: Spilling the Beans on the Coffee Trade, Fairtrade Foundation 2002 (český překlad zprávy pod názvem Hořký obchod s kávou najdete na stránce www.fairtrade.cz v sekci Ke stažení)

² Zdroj: Unpeeling the Banana Trade, Fairtrade Foundation 2000

³ Podle studie Mezinárodního institutu pro tropické zemědělství na západoafrických kakaovníkových plantážích pracuje v hazardních podmínkách více než 280 tisíc dětí ve věku 9 až 12 let.

⁴ Zdroj: FLO 2006, www.fairtrade.net/cocoa.html

⁵ Chicle je ztuhlá šťáva ze stromu Sapodilla (lat. achras zapota), která byla jako pochutina známá již starým mayským kulturám. Dnes se slovo „chicle“ běžně ve španělštině používá jako označení pro žvýkačku.

Na návštěvě u pěstitelů kakaa

Sjíždíme z asfaltové dálnice na kamenitou cestu a brzy už se musíme brodit i rozvodněnými říčkami. Bujná vnitrozemská krajina se zelenými políčky a barevnými dřevěnými domky se již vůbec nepodobá turistickým „rájům“ z katalogů. Jsme v Dominikánské republice, druhé nejchudší zemi Karibiku, kde čtvrtina obyvatel žije za hranicí bídy. Pěstitelů organického a „férového“ kakaa, které jedeme navštívit, se však beznaděj netýká.

Konečně vjíždíme do vesničky Macipetro na Banánové řece, kde sídlí družstvo číslo pět. Je členem svazu družstev Conacado. Kakao se zde pěstuje v přitímní nižšího patra vlhkého tropického lesa jako součást polopřirozeného ekosystému. Zdejší kakao roste tradičním způsobem - na rozdíl od konvenčně pěstovaných kakaovníků, které jsou v plantážních monokulturách vystaveny přímému slunci, a mají tak vyšší výnosy, zato však pro svou vysokou zranitelnost vyžadují chemické ošetřování, hnojení a vydatné závlahy. Dvakrát ročně se mačetou sklízí plody – kakaové lusky, jimž se říká *mazorca*. V jejich nitru se pod sladkou bílou dužinkou ukrývají kakaové boby, které je třeba opatrně vyloupat. Zbytky *mazorcky* se zkompostují a použijí jako organické hnojivo, boby se odvezou do zpracovatelského centra v družstvu. Zde projdou procesem fermentace – v bednách zakrytých banánovými listy pustí dužnatý obal vodu a enzymy v bobu rozvinou výraznější chuť, vůni a barvu. Nakonec jsou boby rovnoměrně rozprostřeny na dřevěné sušicí plochy přímo na slunci a po několika dnech, kdy klesne jejich vlhkost z 55 na 6 až 7 procent, jsou zabaleny a odvezeny do přístavu.

Při výkupu družstvo eviduje kvantitu a kvalitu suroviny od každého člena, a podle toho pak rozdělují zisky.

A ty jsou skutečně významně vyšší než v případě dalších třiceti tisíc dominikánských pěstitelů, kteří členy Conacada ani jiného družstva nejsou. Ti jako jednotlivci nemají přístup k žádné formě dalšího zpracování surových bobů, nabízejí pak méně kvalitní a levnější surovinu. Jako drobní pěstitelé nemají vůči velkým společnostem a jejich početným prostředníkům žádnou vyjednávací pozici, jsou tedy nuceni prodávat za nadiktovanou cenu, která mnohdy nepokrývá ani základní náklady, natož aby vytvářela zisky. Dětská a otrocká práce za takových podmínek není výjimkou. Naproti tomu Conacado vykupuje kakao za odpovídající cenu přímo od svých členů – momentálně jim platí o šestinu vyšší cenu, než je v zemi běžný průměr. Tato cena se navíc zvýší o další procenta, je-li kakao prodáno s certifikací bio nebo Fairtrade. Poté, co je uzavřen obchod s odběratelem v Evropě či Severní Americe, získávají členové *prémii*, která je určena na společné projekty a investice prospěšné nejen pro pěstitele, ale i jejich širší okolí.

Měli jsme štěstí. Hned druhý den se ve skladišti kakaa konala pravidelná schůze družstva. Conacado eviduje 9000 členů, kteří tvoří 150 malých společností, jež se pak dělí do 9 družstev, po jednom v každém pěstitelském regionu. Zástupci všech pěstitelů zdejšího družstva tedy dnes usedli na plastové židličky mezi pytle s kakaem a po úvodním slovu, zprávě ekonoma, technika a zápisu do školení vedeného agronomkou z hlavního města to přišlo. V přímém přenosu jsme pozorovali jednu z esencí férového obchodu, demokratické hlasování pěstitelů o tom, jak bude použita prémie, která právě dorazila z centrály Conacada. „Měla by se zpevnit silnice!“ „Ne, potřebujeme nový sklad!“ Výsledek minulého hlasování

pozorují již den předtím. Na dvoře čile probíhá stavba nové, fóliovou stříškou vylepšené sušičky, která má přispět k dalšímu zvýšení kvality kakaa. Částí peněz je podpořena i místní školička, v níž se, jak nám řekl pan ředitel, od příchodu družstva do regionu zvýšila docházka. Způsobů jak přispět k rozvoji venkova (a zabránit tak opouštění půdy a problematické migraci do měst) je mnoho: vzdělávací projekty z různých oblastí, financování zdravotní péče a návštěv lékařů v odlehlých oblastech, příspěvek chudým rodinám, oprava a budování infrastruktury vesnic, výhodné půjčky na rozvoj drobných zeleninářských a řemeslných projektů, za nimiž stojí především ženy, apod.

„Skutečně je váš život lepší, co jste vstoupili do Conacada?“, ptám se večer u talíře vařených banánů a manioku. „Ohromně!“, vyhrknu hned jeden přes druhého naši hostitelé. „Splatili jsme dluhy a můžeme si výhodně u družstva půjčit. Máme i garanci odběru kakaa, a v životě tak větší jistotu.“ „Jsem šťastný,“

dodává pak jeden z předáků družstva, „že nemusím používat chemii. Je drahá, a navíc,“ rozpřahuje s širokým úsměvem pod kokosovými palmami ruce, „naše půda je dobrá a příroda silná, nechce jedy!“ Jen aby se prodávalo víc certifikované produkce. Družstvo by tak mohlo přibrat nové členy a prodávat méně svého kvalitního, férového kakaa jako konvenční, necertifikovanou kvalitu.

Mezitím se setmělo. Plní dojmů uléháme pod moskytiéru a propadáme se do ticha a tmy hlubokého spánku.

Že to byla hezká pohádka? A přitom právě tak skutečná jako tabulka extra hořké čokolády Premium, šálek horkého kakaa s chilli, či dóza čokoládového krému Equita, které pod označením „Fair Trade“ koupíte ve Fair Trade obchůdkách NaZemi a dalších prodejních místech Fair Trade výrobků. Mohou se stát příjemnou součástí našeho života. Jsou nezbytnou podmínkou našeho života, zdraví a naděje těch za oceánem na zeleném ostrově Hispaniola.

Kakao se známkou FAIRTRADE

Kakao nebo výrobky z kakaa, které jsou označeny černomodrozelenou známkou FAIRTRADE, splňují následující podmínky:

- minimální výkupní cena, kterou získala organizace pěstitelů za tunu kakaa, je 1600\$
- kakao se pěstovalo na malých farmách ekologicky šetrným způsobem - pokud kakao

splnilo požadavky kontroly ekologického zemědělství, byl pěstitelům vyplaceno ještě o 200\$ více

- k ceně za každou tunu kakaa pěstitelé dostali ještě příplatek 150\$ - ten putoval do společného fondu organizace. Členové družstva demokraticky rozhodli, na jaký účel tyto prostředky použijí.

Fair Trade a řemeslné produkty

V případě řemeslných výrobků mají obchodní prostředníci, kteří od řemeslníků zboží odkupují, enormní vliv na výši odměny, kterou výrobci dostanou – a ta je většinou v porovnání s konečnou cenou, za kterou se výrobek prodá v turistických letoviscích nebo obchodech s etnickým zbožím, žalostná. Řemeslná výroba se přitom stává stále nezbytnějším zdrojem obživy nejenom pro tradiční výrobce, ale také pro ty, jež byli z různých důvodů nuceni odejít z venkovských oblastí a usadit se ve městech, v nichž chybí infrastruktura a pracovní příležitosti.

Ačkoliv je ve Fair Trade co do obratu prodej potravinových výrobků významnější, rukodělné výrobky mají svou nezastupitelnou roli: nejenže hnutí Fair Trade začínalo právě obchodováním s řemeslnými výrobky, ale řemesla nabízí mnohé z toho, co potravinové výrobky mohou jen zčásti – setkání s tradicí, nekonečnou rozmanitostí, neobvyklými materiály, kulturními zvyklostmi těch, kteří zboží vyrobili.

Férové obchodování řemeslnými výrobky nabízí prostor pro ty nejvíce potřebné – na rozdíl od výroby potravin není pro zhotovení ošatky, tkané tašky nebo keramické misky zapotřebí vysokých vstupních nákladů a soulad s přísnými technickými normami. Úplně jednoduché to ale není; o tom by mohl koneckonců vyprávět dlouhé příběhy například Karl Pirsch z rakouské organizace Eine Welt Handel AG, jejíž výrobky se na náš trh dostávají prostřednictvím znojemské firmy Centrum férového obchodu: když se přírodní materiály na výrobu košů a ošatek nedostatečně vysuší, celá dodávka může být kvůli vlhkosti znehodnocena. Pokud řemeslníci neznají trh, na který své výrobky dodávají, mohou vyrobít množství

nevhodně navržených výrobků, které neplní požadované standardy kvality nebo estetiky – peněženky jsou pak na kreditní karty příliš malé, tašky zase příliš barevné. Úzká partnerská spolupráce mezi výrobcí a odběratelskými organizacemi má proto pro úspěch řemeslných Fair Trade výrobků zásadní význam.

Každý Fair Trade výrobek má svou tvář a svůj osobitý příběh a každý otevírá okno do vzdálených koutů světa. Nákup je setkáním s těmi, kdo zboží vyrobili: indickými „dětmi ulice“, které se v Novém Dillí - místo, aby žebrale a přespávaly na ulicích - učí ze starých novin vyrábět nápadité papírové tašky, amazonskými Indiány, kteří z plodů, semen a vláken rostlin deštného pralesa vyrábějí originální náhrdelníky, náramky a přívěšky, guatemalskými ženami, které tkají doslova na každém kroku barevné peněženky, pouzdra, pytlíky a taky „žroutky starostí“. Jsou to mrňavé panenky v barevném pytlíčku - když si je dáte pod polštář, vstanete ráno bez starostí.

Můžete se ptát, proč symbol anděla, který najdete například na hrníčcích, přívěscích nebo klíčenkách, pláče a proč má zlomené křídlo a dozvíte se, že je symbolem organizace, která pomáhá obětem dětské prostituce a AIDS sirotkům na Filipínách, že výtěžek jde ve prospěch speciálně

zřízeného fondu a že výrobky vyrobili ti, kterým se podařilo ze spárů nucené prostituce uniknout.

Evergreenem mezi rukodělnými výrobky je košíkářské zboží: ošatky, misky, podložky, koše a košíky. Jsou z rákosu, banánových listů, mořské trávy, sisalu, pedigu, ratanu nebo trav, které rostou na afrických savanách. Prodávají se jednotlivě i v sadách, prosté i dekorované, jednobarevné i v nezvyklých barevných kombinacích... Každý kus je originál, v každém je zachována tradice místní výroby a za každým můžete vidět ženskou ruku. A původ? Kamerun, Keňa, Tanzánie, Peru...

Bambus a juta jsou největším bohatstvím Bangladéše, chudé země zkoušené každoročními záplavami. Tamní ženy z nich dokáží vyčarovat tak pěkné brašny, tašky a taštičky, že jimi budete okouzleni.

Marná snaha, na pár rádcích se nedá obsáhnout vše, co paleta řemeslného zboží s označením Fair Trade nabízí. Stejně tak je těžké pomoci jasných kritérií a zásad definovat, co všechno musí řemeslný výrobek splnit, aby byl hoden označení Fair Trade. Černomodrozelenou značku FAIRTRADE na naprosté většině nepotravinových výrobků zákazník nenajde (s výjimkou fotbalových míčů a výrobků z bavlny). Důvodem je právě jejich nekonečná rozmanitost: jak určit například minimální výkupní cenu Fair Trade peněženek, když je každá jiná?

Otázka jednotné certifikace řemeslného zboží a tedy i jasné záruky férového původu pro spotřebitele trápí nejednu organizaci – o to víc, že na rozdíl od počátků hnutí Fair Trade, kdy se férové výrobky prodávaly především ve speci-

zovaných obchodech, na farách, v charitách apod., se nyní dostávají do běžné prodejní sítě, kde si zákazníci právem kladou otázku: „Je to opravdu Fair Trade?“

V odpověď můžeme zákazníkům doporučit, aby řemeslné Fair Trade výrobky kupovali ve specializovaných Fair Trade obchodech nebo na akcích přímo od Fair Trade organizací (v České republice jsou skutečnými odborníky na férová řemesla především pražské Obchůdky Jednoho Světa, řemeslné Fair Trade výrobky ale prodávají i další české organizace – viz kapitola Fair Trade v ČR). O problému jasného, nezávislého značení řemeslných Fair Trade výrobků se diskutuje na nejvyšších evropských úrovních a zatím nezbývá než čekat, jaké řešení zastrešující Fair Trade organizace naleznou.

Více o Fair Trade značení najdete v kapitole „Aby byl Fair Trade opravdu fér...“.

Producent z družstva Tebenikete v Beninu

Selyn Srí Lanka

Ruční tkalcovství je na Srí Lance tradičním řemeslem, do kterého jsou zapojeny statisíce lidí především z venkovských oblastí. Peněžní příjem z prodeje drobných rukodělných předmětů vyrobených z podomácku tkaných látek je pro většinu z nich velmi důležitý – jinou placenou práci nemají. Na venkově, který je poznamenán nekončícími střety mezi tamilskými povstanci a vládními jednotkami, je pracovních příležitostí minimum.

Pod tlakem na liberalizaci obchodu s textilem a oděvy otevřela Srí Lanka své hranice průmyslovým zahraničním výrobcům. Navzdory finanční a technické podpoře vlády místním dílnám způsobil příliv levných látek a textilních výrobků postupný úpadek ruční tkalcovské výroby. Mnoho obyvatel venkovských oblastí tím ztratilo obživu. Státní textilní dílny a výrobní družstva přežívají především jen díky výrobě levného, nekvalitního zboží, které se prodává na místních trzích.

Hračky ze Srí Lanky

V roce 1986 se mladá srílanská právnička Sandra Wanduragala rozhodla, že je na čase začít vývoj obracet k lepšímu. Ležela jí na srdci jak práva místních žen, tak potřeba zachovat tradiční tkalcovské umění. Jen o něco málo později se paní Wanduragale podařilo díky podpoře nizozemské nevládní organizace CBI otevřít v městečku Kunergala v severovýchodní části země první tři malé tkalcovské dílny, které spojoval společný název **“Selyn”**.

Dnes jsou v Selynu zaměstnány zhruba tři stovky žen. Menší část z nich vyrábí ručně tkané bavlněné látky, ostatní tyto látky zpracovávají do pestré škály výrobků. Nejznámějšími výrobky ze Selynu jsou

nápadité látkové hračky – zvířátka, maňásci, copaté i kudrnaté panenky. Selyn však vyrábí i ručně tkané ubrusy, dečky, polštáře, loutky, pokladničky, hry pro děti, všechno barevné, originální a současně plně v souladu s normami EU.

Ženy pracují jak přímo v dílnách, které provozuje Selyn, tak v nezávislých dílnách, na které Selyn dohlíží. Výrobní techniky důsledně respektují místní materiály a tradice. Zvláštní pozornost je věnována životnímu prostředí, zdraví pracovníků a především podpoře žen. Zaměstnankyně Selynu dostávají slušné mzdy a mají nárok na sociální podporu včetně penzijního pojištění, úrazového pojištění a placené mateřské dovolené – to je oproti tomu, co je v zemi obvyklé, velký pokrok. Díky vlastnímu příjmu tak ženy dostávají příležitost částečně se osamostatnit a více se podílet na rozhodování o věcech, které se jich týkají.

Zdroj: CTM Altromercato, Libero Mondo, Equo Mercato

Férové obchodování od A po Zákazníka

V této kapitole se pokusíme na příkladu dvou konkrétních Fair Trade výrobků – kávy „Tatawelo“ a instantní bio kávy „Tanzánie“ – ukázat, jak Fair Trade funguje v praxi, a to s přihlédnutím ke specifikům, která se ke spravedlivému obchodování vážou v českém prostředí.

Instantní káva „Tanzánie“ – úspěch tanzánských pěstitelů

Německá Fair Trade organizace El Puente (ve španělštině znamená *el puente* most) nakupuje instantní bio kávu „Tanzánie“ přímo od družstva KCU (pro informace o KCU viz strana 14). El Puente nechává v Německu kávu balit do spotřebitelských obalů (plechových dóz) po 200 gramech. Tuto kávu nakupují německé maloobchody, které ji prodávají konečnému spotřebiteli.

Vzhledem k tomu, že káva „Tanzánie“ nese certifikaci FAIRTRADE, musí být během pěstování, zpracování i obchodování dodržen soubor kritérií, která stanovuje organizace Fairtrade Labelling Organisations International. Kritéria se vztahují na:

- pěstitelské a zpracovatelské družstvo KCU, které musí dostát požadavkům demokratické organizace, alespoň padesátiprocentního podílu malých pěstitelů obhospodařujících pozemek o výměře do 5 hektarů mezi členy družstva, existence řádné valné hromady, která každoročně rozhoduje o tom, kam budou investovány prostředky ze společného fondu pěstitelů, a dalších kritériím. Soulad s těmito požadavky se každoročně ověřuje během inspekčních návštěv – během několika dní, které pověřený inspektor stráví s vedením

družstva, se kontroluje účetnictví a hospodaření s prostředky ze společného fondu, následně se vedou rozhovory s náhodně vybranými členy družstva – jsou pěstitelé zváni k aktivní účasti na rozhodování? Zaplatilo jim družstvo skutečně tolik peněz, kolik je v účetnictví družstva uvedeno? Inspektori kontrolují i soulad s požadavky FLO na ochranu životního prostředí.

- El Puente – dovozce, který kávu od KCU dováží do Evropy, musí doložit, že družstvu KCU se skutečně zaplatila alespoň minimální výkupní cena podle standardů FLO (v současnosti 1,10\$ za libru, tj. 0,453 kg, kávy robusta), příplatek 15 amerických centů za libru za bio certifikaci a prémii 5 centů za libru, která putuje do společného fondu pěstitelů. Německá kontrolní organizace TransFair dále dohlíží na to, aby žádný z případných dalších obchodních článků neprodal pod značkou FAIRTRADE více kávy, než kolik od svých dodavatelů nakoupil.

Vzhledem k tomu, že poptávka českých spotřebitelů po Fair Trade výrobcích zatím nepřesáhla jistou hranici, nevyplatí se za současných podmínek dovážet instantní

Férové obchodování od A po Zákazníka

Kagera Cooperative Union (KCU)

Kagera leží mezi velkými africkými jezery, v kraji, kam se Livingstone a další výpravy vydávaly pátrat po pramenech Nilu. Dnes tvoří tento odlehlý a izolovaný kraj, ležící mezi rwandskými horami a Viktoriiným jezerem, severozápadní okraj Tanzánie.

Levnější druh kávy, tzv. *robusta*, je jedinou exportní plodinou tohoto regionu. Pěstují ji zde především drobní soukromí zemědělci. "Malý" pěstitel znamená v Kageře majitel přibližně jednoho hektaru půdy, který zajišťuje obživu pro v průměru šestičlennou rodinu. Prodejem kávy musí zemědělec opatřit dostatečné množství peněz především na zaplacení školních poplatků, oblečení, na lékařskou péči a ostatní nezbytné výdaje.

Poté, co se v roce 2003 světové ceny kávy propadly rekordně nízkou, se příjem většiny zemědělců z Kagery snížil na méně než jeden dolar denně, tedy hluboko pod hranici chudoby. Důsledkem minimálních příjmů z prodeje kávy je nedostatek potravin a nulový přístup ke vzdělání a zdravotnickým službám. Jedno z mála východisek ze zoufalé situace poskytuje Fair Trade, konkrétně svaz družstev Kagera Cooperative Union (KCU), který v oblasti působí a zajišťuje od roku 1988 odbyt kávy v rámci systému Fair Trade.

KCU bylo založeno již ve třicátých letech, v současnosti má přibližně 90 000 členů – drobných pěstitelů kávy, kteří jsou sdruženi ve 124

vesnických družstvech. KCU platí svým členům, od kterých vykupuje kávu, ve třech splátkách. 75 procent tržby se vyplácí přímo pěstitelům (60 procent v první záloze, 15 procent dodatečně), zbytek zisku financuje chod družstva a podporuje různé místní rozvojové projekty, které byly odsouhlaseny rozhodnutím valné hromady družstva. Část příjmu z Fair Trade používá družstvo KCU například na vytvoření a provozování škol pro děti z vesnic, kde se Fair Trade káva pěstuje – najali více učitelů a žáci ve škole dostávají vydatné obědy. Další projekt se zaměřuje na podporu produkce kávy z ekologického zemědělství.

Dosud největší investicí ze společného fondu družstva KCU byl postupný nákup akcií jediné místní továrny Tanica – malé výrobní instantní kávy. V roce 2004, po 14 letech, bylo konečně dosaženo cíle vlastnit v továrně nadpoloviční podíl. Nyní se v továrně vyrábí prvotřídní instantní káva, která je zčásti certifikována jako bio a FAIR-TRADE. To sice klade na pěstitele a družstva značné nároky v oblasti administrativy i výrobních postupů, na druhou stranu ale umožňuje docílit vyšších zisků. Káva od KCU se dodává nejen do Evropy a USA prostřednictvím řady Fair Trade organizací, ale získává si stále větší oblibu i na domácím trhu. Vlastnictví Tanicy snížilo finanční závislost pěstitelů na příjmech z exportu a posílilo pozici družstva KCU. V regionu Kagera tak zůstává velká část z celkové ceny kávy.

Zdroj: FLO, www.fairtrade.net

kávu od KCU z Tanzánie přímo do ČR. Z Německa k nám proto tuto kávu, zabalenou v obalech s českými texty, dováží Ekumenická akademie Praha, která ji dále prodává do české maloobchodní sítě (do Fair Trade obchodů, prodejen se zdravou výživou i do běžných obchodů), nebo přímo konečným spotřebitelům

(nejčastěji na akcích pro veřejnost nebo prostřednictvím zásilkové služby).

Káva Tatawelo: „para todos todo“

Myšlenka dovážet kávu Tatawelo se zrodila spolu s rozhodnutím podpořit úsilí mexických zapatistických komu-

nit o zachování jejich kultury. Projekt vznikl ve spolupráci italské Fair Trade organizace Commercio Alternativo a sítě specializovaných italských Fair Trade obchodů. Do projektu je zapojeno několik chiapaských zapatistických družstev a družstva z Guatemaly. Commercio Alternativo vykupuje kávu přímo od pěstitelů, kterým poskytuje technickou a organizační podporu.

Výkupní cena v rozmezí 2 až 2,5 EUR za kilogram kávy¹ přesahuje až třikrát běžnou tržní cenu na newyorské burze a je dokonce čtyřikrát vyšší než částka, kterou pěstitelům platili místní prostředníci, rolníky nazývaní „kojoti“. (Konkrétní cena je určena na základě posudku kvality od odborníků.) V roce 2004 např. zaplatilo Commercio Alternativo za každý vykoupený kilogram kávy příplatek ve výši 20 eurocentů. Z konečné ceny balíčku kávy jde 32% přímo producentům. Místní producenti si díky prostředkům získaným z Fair Trade mohli zříditi kancelář ve městě Altamirano – kancelář zajišťuje odbyt kávy a pomáhá koordinovat družstva zapojená do projektu Tatawelo.

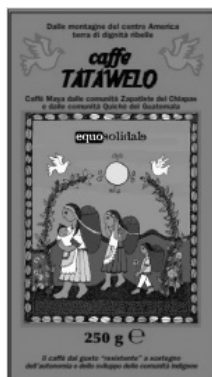
To, co neprodají za spravedlivých obchodních podmínek Fair Trade organizacím v Itálii, Německu nebo USA, jsou nuceni prodat za běžných podmínek na burzu. Že jsou takové podmínky pro chiapaské pěstitele velmi nevýhodné, potvrzuje i Čechoital Daniel Confessa Stránský, který se zabýval situací malých pěstitelů v Mexiku a v rámci své doktorské práce zkoumal i ekonomické a politické dopady Fair Trade v Mexiku. Říká, že „z toho důvodu je velkým cílem projektu Tatawelo rozšířit co nejvíce odbyt kávy Tatawelo v rámci struktur Fair Trade a dosáhnout toho, aby kávu zpracovávala i exportovala přímo družstva pěstitelů“. Zatím se

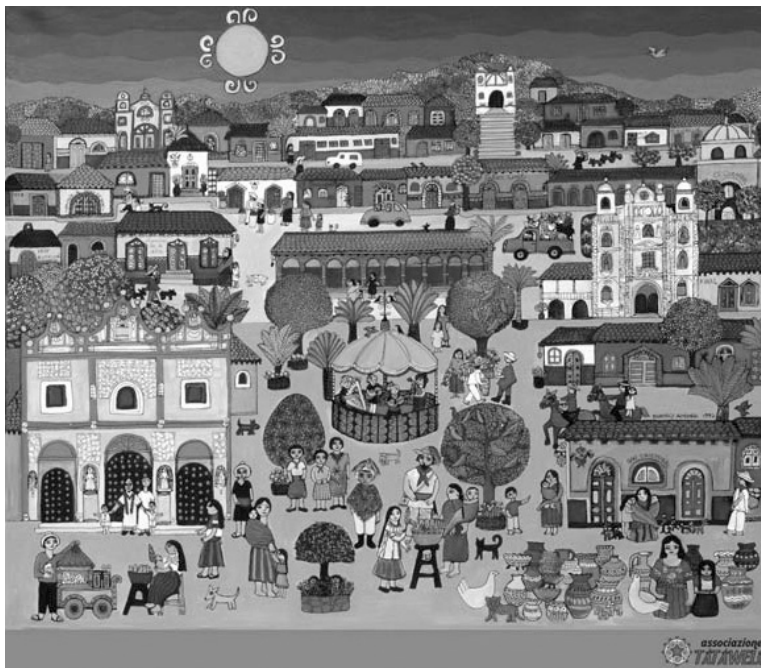
z důvodu nedostatečných kapacit jejich káva praží až v místě konečné spotřeby – v případě kávy Tatawelo tedy v Itálii.

Káva Tatawelo zatím není certifikována ani jako FAIRTRADE, ani jako produkt ekologického zemědělství – obě certifikace jsou pro začínající svaz menších družstev finančně a administrativně příliš náročné. Ovšem fakt, že kávu Tatawelo dováží a distribuuje italská organizace s ověřeným statutem Fair Trade organizace, je už sám o sobě významnou zárukou.

V České republice se dá zrnková i mletá káva Tatawelo koupit především na akcích pro veřejnost a ve specializovaných obchodech NAZEMI, které provozuje Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání. Ta ji před dvěma lety pro její vynikající chuťové vlastnosti a ve snaze podpořit začínající nadějně Fair Trade družstvo začala dovážet z Itálie právě od organizace Commercio Alternativo.

Káva Tatawelo je přínosem nejen pro domorodé mayské pěstitele, ale i pro spotřebitele, kteří si za spravedlivou cenu mohou vychutnat kávu vynikající, čokoládové chuti.

Tatawelo – neobyčejná káva

Tatawelo je směs kávových bobů z několika oblastí mexického státu Chiapas a z Guatemaly. Kávu TATAWELO pěstují v nadmořské výšce 1500 až 2000 metrů příslušníci mexické zapatistické komunity z etnika TZOTZIL/TZELTAL ve východním Chiapasu, kteří se spojili za účelem exportu kávy do družstva Yochin Tayel Kinal (v překladu „vstupující do Země“), a příslušníci etnika QUICHÉ z Guatemaly, které jsou sdruženy v asociaci ASIPOP. Tatawelo znamená „staří předkův“ - tradiční malí zemědělci, tzv. *campesinos*, totiž věří, že pěstování všech plodin včetně kávy jim umožnili jejich nejstarší předkové, kteří byli mayského původu. Pěstitelé kávy z Chiapasu říkají, že Matce Přírodě patří oni sami, nikoliv že příroda patří jim.

Důvodem pro kombinaci několika druhů káv (60%

kávových zrn je z Mexika, 40% je z Guatemaly) je nejen zvýšení kvality výsledné kávy, ale také „politika“: ve smyslu zapatistického principu „pro všechny všechno“ (para todos todo) se na výrobě této kávy podílí hned několik chiapaských komunit. Dostává se jim tak podpory, aby mohly nejen udržet, ale dále zvyšovat jakost své kávy. Tatawelo se díky tomu stává výrobkem, který svou kvalitou může směle soutěžit s nejnámějšími a nejdražšími značkami italské kávy – specialisté z italské organizace Coind, která se zaměřuje mimo jiné na hodnocení jakosti káv, čokolád a dalších výrobků, ohodnotili kvalitu Tatawela známkou 7,5 z 8 možných a potenciál pro zlepšování kvality údajně ještě nebyl vyčerpán. Příští metou projektu Tatawelo je uvést na trh kávu s názvem Tatawelo Excelente.

Zdroj: www.tatawelo.it

Aby byl Fair Trade opravdu fér...

Aby byl Fair Trade opravdu fér...

Fair Trade od svého zrodu před více než padesáti lety staví na důvěře mezi Fair Trade organizací, obchodem a zákazníkem. Zpočátku to bylo jednoduché, protože výrobky Fair Trade do Evropy dovážely nebo prodávaly konečným zákazníkům takřka výhradně církevní a komunitní organizace. Fair Trade výrobky byly dostupné především ve specializovaných, většinou dobrovolnicky provozovaných obchůdkách. Dovoz a distribuci výrobků až donedávna zajišťovaly pouze takové organizace a obchody, jejichž hlavní činností bylo právě férové obchodování (tzv. Fair Trade organizace a Fair Trade obchůdky - worldshops).

S tím, jak se zvyšoval objem obchodovaného zboží, pronikaly výrobky Fair Trade i do běžné obchodní sítě (supermarkety, kavárny, restaurace apod.). Potřeba důvěryhodného kontrolního mechanismu, který by doložil, že výrobek byl skutečně vyroben za „férových“ podmínek, se tak stávala stále nutnější.

Nový přístup – certifikace výrobků

V roce 1980 se zrodil nový koncept, který umožnil oslovit a zapojit do spravedlivého obchodu širokou veřejnost: spolupracovník holandské rozvojové organizace s církevním pozadím, který působil na projektu na podporu malých pěstitelů kávy v Mexiku, přišel s nápadem Fair Trade značky na produktech. Produkty, které organizace nakupovaly od skupin pěstitelů v rozvojových zemích a poté prodávaly evropským a americkým spotřebitelům, měly po splnění určitých podmínek získat nárok na logo, které by je jednoduchým způsobem odlišilo od konvenčních

produktů. Mezníkem byl rok 1988, kdy se tato myšlenka stala realitou – v Nizozemí vznikla značka „Max Havelaar“ (pomenovaná podle hrdiny stejnojmenného románu, který usiloval o zlepšení životních podmínek obyvatel Jávy během nizozemské koloniální nadvlády ostrova). Nápad se ujal: během roku získala káva se známkou téměř tříprocentní podíl na trhu.

V následujících letech byly v Evropě a severní Americe zakládány podobné neziskové organizace, zajišťující dohled nad Fair Trade značením¹.

V roce 1997 byla založena celosvětová asociace pro Fair Trade značení – FLO (Fairtrade Labelling Organisations International). FLO má nyní na starost stanovování mezinárodních standardů pro Fairtrade², certifikaci výroby a auditování obchodu podle těchto standardů a dohled nad značením výrobků.

Škála výrobků, pro něž jsou vytvořeny příslušné standardy a které v případě souladu s těmito standardy mohou nést označení Fairtrade, se postupně rozšiřuje – z původně jediného produktu (kávy) na současných osmnáct, které jsou dále doplňovány o další.

Označování výrobků nezávislou známkou skutečně pomohlo Fair Trade výrobkům proniknout do běžného obchodu, aniž by se snížila důvěryhodnost konceptu Fair Trade. V současné době se více než dvě třetiny Fair Trade výrobků prodávají v konvenčním maloobchodě a stravování.

Kontrola Fair Trade organizací

Paralelně s rozvojem značení výrobků vyvinula asociace IFAT (International Fair Trade Association, www.ifat.org)

Aby byl Fair Trade opravdu fér...

monitorovací systém pro Fair Trade organizace (FTOs). Účelem bylo posílit důvěryhodnost těchto organizací ve vztahu k politikům, konvenčním obchodníkům a spotřebitelům.

Známka IFAT pro Fair Trade organizace byla oficiálně představena v lednu 2004. Získat ji mohou členové IFAT, kteří splňují

požadavky standardů IFAT a projdou monitorovacím systémem. Poté jsou registrováni jako Fair Trade organizace.

IFAT pracuje společně s FLO na možnostech, jak vytvořit značení pro rozmanité řemeslné výrobky, které by bylo umístěno přímo na výrobku a zajistilo tak snadnou orientaci.

IFAT, FLO, FAIRTRADE, FTO...

... aneb aby v tom nebyl guláš

Fair Trade výrobky musí být v souladu s principy a filosofií Fair Trade. Jsou označeny buď Fairtrade známkou přímo na obalu (především v případě potravin) dle certifikace FLO a/nebo jsou importovány a distribuovány Fair Trade organizacemi, jež jsou akreditovány dle standardů IFAT (nejčastěji v případě řemesel).		
	FLO a známka FAIRTRADE	IFAT a monitoring Fair Trade organizací
Organizace	Fairtrade Labelling Organisations International	International Fair Trade Association
Symbol		
Co certifikuje	Jednotlivé výrobky (nejen Fair Trade organizace, ale i konvenční firmy mohou získat známku FAIRTRADE na konkrétní výrobek, který splní stanovené standardy – bez ohledu na jiné výrobky, se kterými obchoduje)	Organizace , které vyrábí nebo obchodují s Fair Trade výrobky (status Fair Trade organizace mohou získat jen takové subjekty, které ve všech svých operacích zohledňují principy Fair Trade dle IFAT Code of Practice – dostupné na www.ifat.org)
Nejčastější typy výrobků	Banány, kakao, káva, sušené ovoce, čerstvé ovoce a zelenina, ovocné šťávy, bylinky a koření, med, oříšky a semínka, quinoa, rýže, třtinový cukr, čaj, hroznové víno, květiny, bavlna, sportovní míče	Řemeslné výrobky, méně obvyklé potraviny (chipsy, marmelády, likéry, cereálie, kosmetika apod.), nebo produkty od menších organizací, pro jejichž výrobky sice existují standardy FLO, ale tato certifikace by pro ně byla příliš nákladná

<i>Na základě čeho certifikuje</i>	Podrobné standardy pro jednotlivé komodity a skupiny výrobků a pro výrobce (dostupné na www.fairtrade.net).	Obecné zásady chování Fair Trade organizací (IFAT Code of Practice)
<i>Příklady kritérií</i>	<ul style="list-style-type: none"> > platba přinejmenším stanovené minimální výkupní ceny > příspěvek do společného fondu pěstitelů nebo řemeslníků (z fondu se platí místní rozvojové projekty) > na žádost producentů platba záloh na sjednanou produkci předem > pomoc s přechodem na certifikované ekologické zemědělství > soulad s konvencemi Mezinárodní organizace práce 	<ul style="list-style-type: none"> > zohlednění principů Fair Trade ve všech aktivitách organizace > průhlednost > důstojné pracovní podmínky > péče o životní prostředí > podíl na osvětě a vzdělávání o Fair Trade > respekt ke kultuře výrobců a další
<i>Kontrolní mechanismy</i>	<ul style="list-style-type: none"> > inspekční návštěvy u producentů > audit obchodu u organizací a firem, které s výrobky označenými FAIRTRADE obchodují 	<ul style="list-style-type: none"> > sebehodnotící zpráva Fair Trade organizace jednou za 2 roky > vzájemná kontrola mezi obchodními partnery > inspekční návštěvy u vybraných organizací
<i>Jak poznat Fair Trade výrobek?</i>	známka FAIRTRADE na produktech	Ověřit si registraci organizace/firmy v seznamu Fair Trade organizací na www.ifat.org (logo FTO není na produktech!)
<i>Více informací</i>	www.fairtrade.net	www.ifat.org

--

¹ Princip značení Fair Trade výrobků patří do široké skupiny tzv. eko-labellingu - skupiny nástrojů, které se prostřednictvím trhu a kupní síly spotřebitelů snaží přispět ke změně mnoha současných negativních trendů. Z tohoto pohledu by se do stejné skupiny daly zařadit i podobně zavedené značky, jako např. BIO certifikáty pro produkty ekologického zemědělství či certifikát „Ekologicky šetrný výrobek“.

² Psaní označení spravedlivého obchodu tu jako „Fair Trade“, tam jako „Fairtrade“ není libovůle autorů

nebo nepozornost jazykového korektora – mluvíme-li o Fair Trade ve smyslu celého hnutí za spravedlivý obchod včetně například necertifikovaných řemeslných výrobků, Fair Trade organizací akreditovaných v rámci systému IFAT apod., píšeme velká písmena a slova oddělujeme mezerou. Mluvíme-li o konkrétním systému certifikace výrobků černomodrozelenou známkou, která je majetkem Fairtrade Labelling Organisations, píšeme slova dohromady s velkým počátečním písmenem, případně dohromady velkými písmeny.

³ Zdroj: FLO 2006, www.fairtrade.net/cocoa.html

Fair Trade v Evropě

Fair Trade se ze svých nesmělých prvních krůčků v padesátých letech rozvinul v celosvětové hnutí, které přináší prospěch více než pěti milionům výrobců a jejich rodinám v rozvojových zemích. V Evropě je v současnosti přes 2 800 specializovaných Fair Trade obchodů, které nabízejí téměř výhradně Fair Trade výrobky dovážené dvěma stovkami Fair Trade organizací. Hnutí využívá podpory asi 100 000 dobrovolníků z celé Evropy.

Nedávný průzkum provedený ve 25 evropských zemích¹ ukazuje, že prodej Fair Trade výrobků v Evropě rostl od roku 2000 průměrně o 20 procent za rok. Roční čistý maloobchodní obrat v Evropě nyní přesahuje 660 milionů euro, což je více než dvojnásobek této hodnoty před pěti lety. Celosvětový prodej výrobků s ochrannou známkou FAIRTRADE dosáhl v roce 2005 1,1 miliardy EUR, což představuje nárůst o 37 procent oproti roku 2004. Fair Trade se tak stal jedním z nejrychleji rostoucích obchodních odvětví na světě.

Výrobky Fair Trade můžeme nyní najít také v 55 000 supermarketech po celé Evropě a v některých zemích už podíl Fair Trade výrobků na trhu dosáhl významnější míry: 47 procent všech banánů, 28 procent květin a 9 procent cukru prodaného ve Švýcarsku je označeno ochrannou známkou FAIRTRADE. Ve Velké Británii, která představuje trh osmkrát větší než je populace Švýcarska, dosáhly výrobky s logem FAIRTRADE 5ti-procentního podílu na trhu s čajem, 5,5 procent v prodeji banánů a 20ti-procentní podíl v mleté kávě.²

Otázka prodeje Fair Trade výrobků v konvenčních obchodech, zvláště v hypermarketech a diskontech, bývá někdy vnímána jako kontroverzní: jak je možné, že „férové“ výrobky se prodávají

v obchodech, které jsou vnímány jako silně „neférové“ - ať už vůči svým zaměstnancům, dodavatelům, nebo životnímu prostředí? Jsou pak takové výrobky vůbec ještě „férové“?

Odpověď na tuto otázku není jednoznačná. Obliba supermarketů, hypermarketů a diskontních řetězců u velké části spotřebitelů je fakt, který se nám může a nemusí líbit. Vzhledem k tomu, že primárním cílem Fair Trade je pomoci znevýhodněným producentům v rozvojových zemích (tedy co nejvyššímu počtu producentů), je prodej Fair Trade výrobků v konvenční maloobchodní síti poměrně nevyhnutelným krokem. Spotřebitel by však vždy měl mít možnost volby mezi tím, zda si Fair Trade výrobek koupí v hypermarketu, nebo na jiném, méně kontroverzním místě, které lépe odpovídá myšlence spravedlivého obchodu (například ve specializovaném Fair Trade obchodě, zdravé výživě, prodejně biopotravin apod.). V případě koupě Fair Trade výrobků v konvenčních prodejnách je však třeba důsledně požadovat FAIRTRADE zámku na výrobcích.

Největší evropskou Fair Trade organizací je německá firma gepa, jejíž výrobky bychom našli i na policích českých obchodů. Po ní následuje co do velikosti obratu italská firma CTM Altromercato, k dalším velkým dovozčům patří švýcarské Claro, nizozemská Fair Trade Organisations, rakouská EZA, Traidcraft z Velké Británie. Tyto a další organizace se vesměs nezabývají jen samotným prodejem, ale angažují se i v osvětových a vzdělávacích kampaních na podporu Fair Trade, kterých v evropských zemích probíhá celá řada.

Díky tomu, že o Fair Trade a o pracov-

ních a životních podmínkách pěstitelů a zaměstnanců informují nejen organizace, které se ve Fair Trade přímo angažují, ale i učitelé ve vyučování, média, firmy, úřady a další instituce i jednotlivci, je obecné povědomí o Fair Trade a o problémech, které se snaží řešit, v zemích jako je Velká Británie, Nizozemí nebo Švýcarsko mnohem vyšší než u nás.

Myšlenka férového veřejného nakupování, které je u nás teprve v plenkách, dala například vzniknout celoevropskému projektu „Fair Procura“, jehož nositelé – významné evropské Fair Trade organizace – usilují o to, aby co nejvíce úřadů a institucí (škol, nemocnic, obecních úřadů, magistrátů, parlamentů apod.) placených z peněz daňových poplatníků

spotřebovávalo Fair Trade výrobky. Propracovaný koncept Fair Trade měst (a později například Fair Trade škol, Fair Trade univerzit apod.) se ze své původní domoviny, Velké Británie, rozšířil i do Německa, Irsku a dalších zemí. Kdypak se dočkáme toho, že i u nás se objeví první Fair Trade město, nemocnice nebo úřad?

--

¹ Krier, J. M.: „Fair Trade in Europe 2005 – Facts and Figures on Fair Trade in 25 European countries“ Fair Trade Advocacy Office, Brussels 2006. <http://www.ifat.org/downloads/marketing/FairTradeinEurope2005.pdf>

² Citace z tiskové zprávy vydané bruselskou kanceláří Fair Trade Advocacy Office při příležitosti zveřejnění studie „Fair Trade in Europe 2005“.

Dobrovolníci při propagaci Fair Trade v Bruselu

Fair Trade v České republice

Myšlenka spravedlivého obchodu s výrobci ze zemí Asie, Afriky a Latinské Ameriky je v českém prostředí poměrně nová. Ačkoliv první Obchůdek Jednoho Světa byl v Praze na Korunní ulici otevřen již před více než 12 lety, do širšího povědomí české veřejnosti se pojem Fair Trade dostává teprve v několika posledních letech.

V současné době působí v České republice čtyři Fair Trade organizace – Centrum férového obchodu s.r.o., Ekumenická akademie Praha, Jeden Svět o.p.s. a Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, které jsou sdruženy do Asociace pro Fair Trade. Asociace slouží jako platforma pro setkávání Fair Trade organizací, řešení společných problémů a směřování budoucího vývoje Fair Trade v ČR. Další organizace kromě členů Asociace, které přispívají k osvětě nebo se věnují obchodu s Fair Trade výrobky, jsou například firma Fairově.cz, sdružení INEX–SDA, ČSOP Libosváry, Člověk v tísni, Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje a další.

Přibývá také firem a veřejných institucí, které se rozhodly spotřebovávat Fair Trade výrobky na pracovišti, nebo věnují Fair Trade výrobky při různých příležitostech (Vánoce, jubilea apod.) svým zaměstnancům, partnerům, klientům, čímž rovněž podporují šíření informací o Fair Trade mezi širší veřejnost.

Co zatím českému Fair Trade hnutí chybí, je mimo jiné národní iniciativa v rámci FLO (Fairtrade Labelling Organisations), která by kontrolovala užívání ochranné známky FAIRTRADE, a dovozce, který by dovážel výrobky přímo od Fair Trade producentů - všechny české Fair Trade organizace zatím dováží prostřednictvím

jiných evropských organizací, neobchodují přímo s výrobcí. Obojí do značné míry závisí na velikosti trhu s Fair Trade výrobky a na míře informovanosti o Fair Trade. Současný trend nicméně naznačuje narůstající počet prodejních míst, zvyšující se zájem médií a stoupající povědomí české veřejnosti o problému špatných pracovních podmínek v rozvojových zemích, nerovnoměrné pozici malých zemědělců a řemeslníků a o Fair Trade jako jedním z řešení. Dá se tedy předpokládat, že během několika let budeme mít jak přímého dovozce, tak národní iniciativu.

Základní údaje o organizacích, které se v současné době v České republice věnují Fair Trade jako hlavní náplni své činnosti:

- **Centrum férového obchodu s.r.o.(CEFFEOB)**

Výhradní dovozce Fair Trade výrobků od rakouské organizace Eine Welt Handel AG. Malo- i velkoobchod Fair Trade řemeslnými výrobky a potravinami. Dodavatel do řetězce jihomoravských samoobsluh Brněnka, do zdravých výživ a jiných obchodů po celé ČR.

Email: cefeob@centrum.cz

Adresa specializovaného obchodu Centra férového obchodu: Velká Mikulášská 10, Znojmo
web: www.cefeob.cz

- **Ekumenická akademie Praha o.s.**

Dovozce Fair Trade výrobků od německé Fair Trade organizace El Puente. Především velkoobchod, výrobky je možné objednat i elektronicky. Dodává Fair Trade výrobky do zdravých výživ, prodejen biopotravin, specializovaných Fair Trade obchůdků apod.

Email: eaknapp@volny.cz

Kancelář a velkoobchod s Fair Trade výrobky:
Sokolská 50, Praha 8 - Karlín
web: www.ekumakad.cz

- **Fairově**

Elektronický obchod s Fair Trade výrobky od německých Fair Trade organizací GEPA, El Puente, DWP. Dodavatel Fair Trade výrobků do kaváren, čajoven, zdravých výživ apod.

Email: martin@fairove.cz
Web: www.fairove.cz

- **Jeden Svět o.p.s.**

Provozovatel dvou specializovaných Fair Trade prodejen (Obchůdků Jednoho Světa), které nabízí především řemeslné výrobky od německých Fair Trade organizací GEPA, DWP a El Puente a z českých chráněných dílen. Postupně zavádějí i některé potravinové výrobky od Ekumenické akademie Praha.

Email: vera.luky@tiscali.cz
Obchůdek Jednoho Světa, Korunní 60, Praha Vinohrady
Obchůdek Jednoho Světa, Klimentská 18, Praha Nové Město
Web: www.jedensvet.org

- **Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, o.s.**

Zaměřuje se především na vzdělávání a osvětu o Fair Trade. Provozuje specializované Fair Trade obchody NaZemi (v Praze a v Brně, brzy snad i v Olomouci). Kromě Fair Trade se věnuje některým specifickým oblastem rozvojového vzdělávání – rozvojovému vzdělávání pro mateřské školy, globální výchově ve výuce cizích jazyků a spotřebitelského

vzdělávání.

Kancelář sdružení a knihovna Fair Trade a rozvojového vzdělávání: Rumiště 6, Brno

Adresa obchůdku **NaZemi Brno:** Panská 9, Brno

Adresa obchůdku **NaZemi a kanceláře Praha:** Dlouhá 33, Praha 1

Email: info@fairtrade.cz
Web: www.fairtrade.cz

Dostupnost Fair Trade výrobků v českých obchodech

Pět specializovaných Fair Trade obchůdků:

:: Obchůdek Jednoho Světa, Korunní 60, Praha-Vinohrady

:: Obchůdek Jednoho Světa, Klimentská 18, Praha-Nové Město

:: NaZemi, Dlouhá 33, Praha 1

:: NaZemi, Panská 9, Brno

:: Centrum férového obchodu, Velká Mikulášská 10, Znojmo)

- Více než 70 dalších prodejních míst, v jejichž sortimentu je kromě Fair Trade výrobků i konvenční zboží

- Fair Trade výrobky v maloobchodních řetězcích: Marks & Spencer, Brněnka, La Vecchia Bottega

- Fair Trade výrobky on-line: fairove.cz, ekumakad.cz, bumbej.cz (kávy a čaje Hornig), bottega.cz (čaje Clipper)

- Aktuální seznam prodejních míst najdete na **www.fairtrade.cz**.

Jak se zapojit do Fair Trade?

...JAKO JEDNOTLIVEC

Pokud chcete podpořit Fair Trade jako jednotlivec, máte hned několik možností. Nejjednodušší z nich je zapojit se do Fair Trade jako spotřebitel. Nakupujte Fair Trade výrobky pro vlastní potřebu i jako dárky pro své blízké, ptejte se po Fair Trade výrobcích tam, kde je ještě nemají. Seznam prodejních míst najdete na www.fairtrade.cz. Povězte o Fair Trade svým známým - nejlepší „reklama“, jaká může existovat, je totiž přímé, nenucené předání informací o Fair Trade mezi přáteli a známými. Žádejte v obchodech nebo na zákaznických linkách více informací o konvenčních produktech – odkud pochází například tričko, které vám v obchodě nabízí? Jak je zaručeno, aby při jeho výrobě a obchodování nebyly porušovány základní standardy pracovního práva a ochrany životního prostředí?

Pokud se chcete do Fair Trade zapojit aktivněji, zkuste dobrovolnickou činnost. V České republice působí hned několik Fair Trade organizací (viz Fair Trade v ČR), které dobrovolníky uvítají. Můžete pomáhat ve specializovaných obchůdkách, na akcích pro veřejnost, s překlady, s administrativou a mnoha dalšími činnostmi. Aktuální dobrovolnické příležitosti najdete například v sekci „Jak se zapojit“ na www.fairtrade.cz.

Pokud ve Vašem okolí žádná Fair Trade organizace zatím aktivně nepůsobí a vy byste rádi, aby lidé z vašeho okolí o Fair Trade věděli, zkuste to sami – uspořádejte informační stánek, pozvěte přátele nebo kolegy na férovou snídani, najdete pár dalších spřízněných duší, které vám s realizací vašich záměrů pomohou.

...JAKO KOLEKTIV

Ať už jste pracovní tým, zájmová skupina, církevní sbor nebo například skautský oddíl, vězte, že v jednotě je síla a že jako kolektiv můžete pro podporu Fair Trade udělat velmi mnoho. Z nabízených možností si můžete vybrat ty, které vám vyhovují nejlépe:

- Spotřebujte Fair Trade kávu, čaj, kakao a další Fair Trade výrobky při společných setkáních.
- Dávejte členům a partnerům vašeho kolektivu Fair Trade dárky.
- Nabízejte Fair Trade občerstvení návštěvám a hostům.
- Informujte o Fair Trade (prostřednictvím nástěnky, výlohy, webové stránky, vašeho zpravodaje..).
- Přesvědčte provozovatele kantýny, bufetu, jídelny, kavárny nebo třeba nápojových automatů, které společně využíváte, aby nabízel Fair Trade výrobky. (Kontakt na distributory Fair Trade výrobků najdete v kapitole Fair Trade v ČR).
- Představte Fair Trade širšímu okruhu kolegů (dalším pracovním týmům, třídám, zájmovým sdružením..).
- Uspořádejte prezentaci Fair Trade pro členy vašeho kolektivu i pro další zájemce (informační stánek, ochutnávku, besedu, výstavku..). Neváhejte se na nás obrátit se žádostí o letáky a další propagační materiály, nebo s nabídkou účasti na besedě či přednášce – v rámci možností vám rádi vyhovíme.

...JAKO MALOOBCHOD

Dostupnost Fair Trade výrobků v maloobchodní síti je pro úspěch Fair Trade klíčová. Pokud chcete coby maloobchodník přispět k tomu, aby ještě více spotřebitelů mělo možnost využít svou spotřebitelskou volbu a aby se mohli rozhodnout pro Fair Trade, učíňte následující:

- Zařaďte Fair Trade výrobky do sortimentu vašeho obchodu (kontakty na dodavatele viz Fair Trade v ČR).

- Informujte zaměstnance vašeho obchodu o tom, co je Fair Trade, aby mohli poskytovat tyto informace zákazníkům.

- Sdělte zákazníkům, že nabízíte Fair Trade výrobky. Vysvětlete jim, co je Fair Trade například prostřednictvím plakátu, výstavy, letáků aj.

...JAKO ŠKOLA

- Zapojte témata Fair Trade do výuky například v rámci projektových dnů, školní praxe, slohových a seminárních prací, referátů v českém jazyce, ZSV, cizích jazycích, zeměpisu, výtvarné výchově apod.

- Informujte o Fair Trade v prostorách vaší školy nebo třídy prostřednictvím nástěnky, výstavy, informačního stánku na chodbě o přestávce, školního časopisu.

- Přesvědčte provozovatele kantýny, bufetu, školní jídelny nebo například nápojových automatů, které jsou u vás ve škole umístěny, aby nabízely Fair Trade výrobky.

- Využijte nabídky workshopů, besed a přednášek, které zajišťuje Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání a některé další organizace.

- navštivte sekci „Pro školy“ na www.fairtrade.cz – najdete zde plno dalších tipů, jak se můžete zapojit, příklady různých aktivit, přehled vzdělávacích projektů Společnosti pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání a mnoho dalšího.

Kam pro více informací...

www.fairtrade.cz – webové stránky Společnosti pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, nejobsáhlejší webový portál o Fair Trade v češtině, informace o vybraných produktech a plodinách, články a reportáže o Fair Trade, novinky o Fair Trade z domova i ze světa, dobrovolnické příležitosti

Weby českých Fair Trade obchodníků a obchodů:

- www.ekumakad.cz
- www.jedensvet.org
- www.cefeob.cz
- www.fairove.cz

Další české weby:

- www.rozvojovka.cz - obsáhlé informace o rozvojové problematice včetně článků a reportáží
- www.ceskoprotichudobe.cz - stránky kampaně Česko proti chudobě
- www.svetvnakupnimkosiku.cz - stránky kampaně „Svět v nákupním košíku“
- www.zelenykruh.cz/cz/edice-apel.html – na těchto stránkách najdete ke stažení studii Česká stopa: ekologické a sociální dopady domácí spotřeby za našimi hranicemi

Weby zahraničních organizací:

- www.fairtrade.sk – stránky sdružení Fair

Trade Slovakia

- www.fairtrade.net – stránky FLO International, obsáhlé informace o produktech certifikovaných jako Fairtrade, jejich producentech, aktuální čísla o prodejích apod.
- www.worldshops.org – stránky NEWS, informace o Fair Trade, o specializovaných Fair Trade obchodech v Evropě
- www.fairtrade.org.uk – stránky britské Fairtrade Foundation, zajímavé informace o Fairtrade a o produktech včetně příběhů jednotlivých výrobců
- www.fairtraderesource.org – odkazy na materiály o Fair Trade
- www.ico.org – stránky Mezinárodní organizace kávy, informace o obchodu s kávou, o pěstování kávy, o aktuálních i historických cenách kávy
- www.icco.org – stránky Mezinárodní organizace kakaa, informace o obchodu s kakaem, o pěstování kakaa, o aktuálních i historických cenách kakaa
- **Knihovna Fair Trade** a rozvojového vzdělávání (provozuje ji Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, Rumiště 6, Brno; otevřeno v pondělí a středu od 11 do 16 hodin, po dohodě i jindy, více informací včetně databáze titulů na www.fairtrade.cz nebo přes email info@fairtrade.cz)
- **obchůdky NaZemi** (www.nazemi.cz) a další specializované Fair Trade obchody (viz www.fairtrade.cz, sekce Kde koupíte Fair Trade výrobky)

Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání je nevládní nezisková organizace se statusem občanského sdružení. Zabývá se především zvyšováním povědomí české veřejnosti o Fair Trade jako účinném nástroji k prosazování udržitelného rozvoje v zemích globálního Jihu. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání přináší do České republiky také inovativní formy rozvojového vzdělávání (rozvojové vzdělávání pro mateřské školy, kombinace rozvojového vzdělávání a spotřebitelské výchovy nebo kombinace rozvojového vzdělávání a výuky cizích jazyků).

Činnost Společnosti pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání lze rozdělit do tří vzájemně se prolínajících oblastí:

a) osvěta o Fair Trade a souvisejících tématech

- besedy, prezentace, informační stánky, výstavy o Fair Trade pro různé cílové skupiny
- tvorba a distribuce informačních materiálů o Fair Trade a souvisejících tématech
- provoz webových stránek www.fairtrade.cz a www.svetvnakupnimkosiku.cz
- tvorba a distribuce elektronického zpravidaje o Fair Trade „JAMBO“
- spolupráce se širokým spektrem organizací

b) rozvojové vzdělávání

- sestavování workshopů a aktivit pro různé věkové skupiny
- workshopy, semináře, školení, přednášky, prezentace na základních, středních i vysokých školách
- spolupráce se školami i univerzitami
- provoz specializované knihovny s tituly z oblasti Fair Trade a rozvojového vzdělávání

c) obchod s Fair Trade výrobky

- provoz specializovaných Fair Trade obchodů NaZemi v Praze, Brně a Olomouci
- prodej Fair Trade výrobků na nejrůznějších akcích pro veřejnost
- dovoz výrobků od italské Fair Trade organizace Commercio Alternativo do ČR

Činnost sdružení ve stávajícím rozsahu je umožněna především díky zapojení **více než 80 dobrovolníků** z Prahy, Brna, Olomouce a dalších měst. Zisky z prodeje Fair Trade výrobků pomáhají financovat ostatní aktivity sdružení v oblasti vzdělávání a osvěty.

Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání je zakládajícím členem Asociace pro Fair trade (AFT), členem českého Fóra pro rozvojovou spolupráci (**FoRS**), české pobočky Forest Stewardship Council (FSC) a oborové platformy Zeleného kruhu. Jsme aktivně **zapojeni do kampaně Česko proti chudobě**.

Věděli jste, že...?

... v Ekvádoru dostávají dělníci na banánových plantážích méně než 1 dolar za celodenní těžkou práci?

... výkupní ceny banánů klesly na pouhých 6 centů za libru, tedy méně než výrobní náklady?

... polovina světového obchodu s banány je kontrolována jen dvěma americkými společnostmi, Chiquitou a Dole Foods?

... na středoamerických banánovnickových plantážích se používá až 30 kilogramů aktivních pesticidů na hektar ročně? To je více než 10krát více než průměrná dávka pesticidů aplikovaných v konvenčním průmyslu vyspělých zemí!

... podle kritérií OSN vzrostl počet nejméně rozvinutých zemí od 60. let do konce 90. let z 31 na 43 a že tyto země do značné míry závisí na vývozu asi 30 komodit do vyspělých zemí? Nejdůležitější jsou káva, čaj, cukr, kakao, banány, měď, cín, kaučuk a bavlna.

... obchod s hlavními exportními komoditami kontrolují průměrně z 80 % velké nadnárodní firmy, které mohou do značné míry ovlivňovat výkupní ceny?

... pracovníci v textilních továrnách na Haiti, které dodávají své výrobky světovým značkovým firmám dostávají za celodenní práci 2,15\$, ovšem nejnutnější denní výdaje k životu na Haiti činí 6,12\$?

... Fair Trade umožňuje více než miliónu lidí v padesáti rozvojových zemích světa důstojně a soběstačně žít?

... jeden člověk, který po dobu jednoho roku konzumuje Fair Trade kávu, žije po stejnou dobu jednu rodinu pěstitelů kávy v některé rozvojové zemi?

... Fair Trade banány se poprvé začaly prodávat v Nizozemí v roce 1996?

... do produkce kávy pro Fair Trade trh je zapojeno na 500 000 rodin?

... Fair Trade výrobky se prodávají ve více než 55 000 evropských supermarketech a ve více než 2800 specializovaných Fair Trade obchodech?

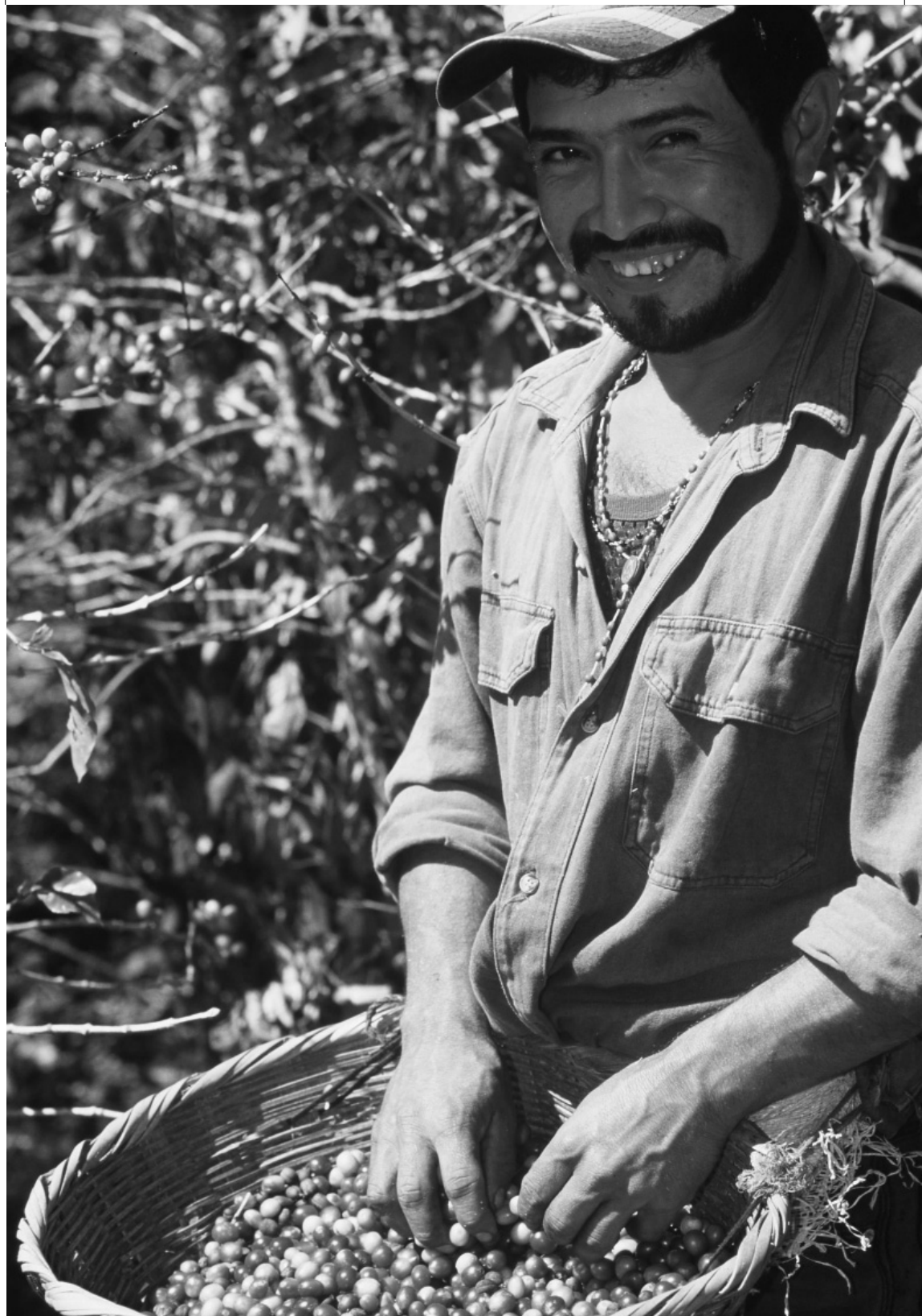
... první specializovaný obchod s Fair Trade výrobky byl otevřen v roce 1969 v Nizozemí?

... do Fair Trade je v Evropě zapojeno více než 100 000 dobrovolníků?

... prodej výrobků Fair Trade v Evropě rostl od roku 2000 průměrně o 20 procent za rok?

... roční čistý maloobchodní obrát v prodeji Fair Trade výrobků v Evropě nyní přesahuje 660 milionů Euro, což je více než dvojnásobek této hodnoty před pěti lety?

... 47% všech banánů, 28% květin a 9% cukru prodaného ve Švýcarsku je označeno ochrannou známkou FAIR-TRADE?

Řeklo se o Fair Trade...

„Fair Trade funguje. Funguje pro chudé lidi, funguje pro spotřebitele. Funguje jako obchodní model; funguje jako model udržitelného rozvoje; funguje jako způsob ochrany životního prostředí; funguje jako myšlenka!“ Carol Wills – IFAT, konference o Fair Trade v Bruselu, červen 2005

„Fair Trade je více než jen obchod: Fair Trade dokazuje, že větší spravedlnost v mezinárodním obchodě je možná. Zdůrazňuje potřebu změny v pravidlech a praxi konvenčního obchodu a ukazuje, že úspěšný obchod může dávat lidem na první místo.“ Carol Wills – IFAT, konference o Fair Trade v Bruselu, červen 2005

„Fair Trade je v porovnání s konvenčním byznysem jako dítě mezi obry – ale budoucnost je přece v dětech!“ David Ransom, No-nonsense guide to Fair Trade

„Chceme spolupráci – podporu, abychom se stali nezávislími, abychom přežili, abychom mohli uskutečnit své sny. Nechceme charitu, nechceme jednostrannou pomoc. Chceme sebeúctu a důstojný život, chceme být uznáváni a oceněni za svou snahu, chceme žít a nechat žít. Chceme férovější svět – jako vy.“ Výrobce z Bangladéše, op. Citace Carol Wills, IFAT

„Nakupování je politika. Hlasujete vždycky, když utracíte peníze.“ Bono Vox, U2

„Špatná zemědělská politika může prohrát volby ve Francii, ale v Africe stojí životy.“ Reakce Idiho Simby, tanzánského ministra obchodu, na nespravedlivý obchodní systém, který vládám ekonomicky vyspělých zemí umožňuje nadále dotovat své zemědělce, zatímco rozvojové země jsou nuceny podobná opatření rušit a otevřít své trhy levným dovozům ze Severu Shromáždění Světové obchodní organizace v Kataru, listopad 2001

„Když si kupujete naši kávu, nekupujete prostě jen kávu – podporujete zároveň naši demokracii.“ Guillermo Vargas Leiton, pěstitel kávy z Kostariky

„Chceš-li někoho nasytit na den, dej mu rybu. Chceš-li někoho nasytit na celý život, nauč ho ryby lovit.“ staré čínské přísloví

„Samotným aktem nákupu dáváme hlas nějakému ekonomickému a sociálnímu modelu, určitému způsobu výroby zboží. Zajímáme se o kvalitu zboží i o uspokojení z něho plynoucí. Nemůžeme ale ignorovat podmínky, za nichž jsou produkty vznikají – environmentální dopady a pracovní podmínky. Jsme s nimi spojeni, a tedy za ně odpovědní.“ Anwar Fazal, prezident International Organization of Consumer Union, 1986

Proč nakupovat fér?

PRODUCENTŮM FAIR TRADE VÝROBKŮ UMOŽŇUJE:

- navázat dlouhodobé obchodní vztahy, které jim usnadňují mimo jiné plánování investic,
- získat cenu, která pokryje jejich náklady na výrobu a živobytí a zajistí místní rozvoj,
důstojně žít z produktů vlastní práce,
- získat předfinancování za dostupných podmínek,
- zapojit se do rozhodovacích mechanismů v rámci družstva nebo podniku,
- zvyšovat své technické a obchodní dovednosti.

SPOTŘEBITELŮM FAIR TRADE VÝROBKŮ PŘINÁŠÍ:

- velmi kvalitní výrobky se zárukou eticky přijatelného původu,
- možnost využívat svou kupní sílu pozitivně,
- informace, které běžné firmy předat nedokážou nebo nechtějí.

DOPADY VÝROBY NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ JSOU VÝRAZNĚ ZMÍRNĚNY:

- Velká část potravin pěstovaných v rámci Fair Trade pochází z ekologického zemědělství,
- Fair Trade podporuje drobné pěstitele, kteří hospodaří s větším ohledem k půdě a ostatní přírodě,
- Pro řemeslnou výrobu jsou používány především přírodní nebo recyklované materiály.

FAIR TRADE JE VÝHODNÝ PRO VŠECHNY ZÚČASTNĚNÉ.

S tím, jak se zvyšuje prodej Fair Trade výrobků, se téma rovnoprávnějších podmínek v mezinárodním obchodě, stejně jako právo spotřebitelů na informace o původu zboží, které kupují, stává viditelnějším a tedy přitažlivějším i pro politiky, běžné firmy a média.